

GWENFFREWI, neu WINIFRED (fl. yn gynnar yn y 7fed ganrif), santes

Enw: Gwenffrewi
Rhiant: Gwenlo
Rhiant: Tevyth
Rhyw: Gwryw
Galwedigaeth: santes
Maes gweithgaredd: Crefydd
Awdur: Thomas Jones Pierce

Yr unig sylfaen i'w hanes ydyw'r traddodiadau sydd wedi eu corffori mewn 'buncheddau' yn perthyn i'r 12fed ganrif. Dywedir mai brodor o Degeingl (Sir y Fflint bellach) oedd Tevyth, ei thad; yn ôl achau diweddar yr oedd ei mam, Gwenlo, yn chwaer i **Beuno Sant**. Y mae'n weddol sicr fod iddi gyswilt clos â lledaeniad parch **Beuno** yng ngogledd-ddwyrain Cymru; ar y fan lle y mae ei chysegr hi yn Nhreffynnon, Sir y Fflint, lle yr adroddir iddi gael ei chodi o farw i fyw gan wyrth a gyflawnodd **Beuno**, safai (fe arferid credu) gapel a sefydlwyd gan y sant hnww. Y mae'n debyg hefyd mai gwir yr hanes iddi fod yn ddineddarach mewn cyswilt agos â'r sant Eleri a threulio ei blynnyddoedd olaf gyda honno yn Gwytherin, lle y claddwyd hi y gychwyn. Peth cymharol ddiweddar, fodd bynnag, oedd ei pharch personol hi ei hunan; ymddengys i hnww ddatblygu o dan nawd abaty Amwythig lle y trosglwyddwyd ei gweddi llion hi yn 1138 a lle hefyd y cynhullwyd y prif hanes am ei bywyd gan y prior Robert rhwng 1140 a 1167. Yr adeg honno, fodd bynnag, yr oedd ei pharch yn parhau i fod yn lleol ac felly b y bu hyd nes, ymhellach ymlaen yn y Canol Oesoedd, y lledaenodd ei henwogrwydd hi ac enwogrwydd ei chysegrleooded yn Nhreffynnon, Gwytherin, ac Amwythig yn fawr ac y daeth y santes i ennill sylw'r beirdd Cymreig a llunwyr bucheddau'r saint. Ddwywaith yn ystod y cyfnod diweddar hnww rhoddydwyd datganiad archesgobaethol yn pennu y trydydd dydd o Dachwedd yn wylmabsant iddi.

Awdur

Yr Athro Thomas Jones Pierce, (1905 - 1964)

Ffynonellau

Baring-Gould a John Fisher, *The Lives of the British Saints: the saints of Wales and Cornwall and such Irish saints as have dedications in Britain* iii, 185-96

Darllen Pellach

Robert, prior of Shrewsbury, John Falconer (cyf.), *The admirable life of Saint Venefride virgin, martyr, abbess*(Saint-Omer 1635)

Robert, prior of Shrewsbury, *The life and miracles of Saint Venefride, virgin, martyr, and abbess, patroness of Wales*(London 1817)

John Dalton, *Life of St. Winefride. Translated from a manuscript life of Saint in the British Museum. With an account of some miraculous cures effected at St. Winefride's Well*(London 1857)

Thomas Meyrick, *Life of St. Wenefred: virgin martyr and abbess, patroness of North Wales and Shrewsbury*(London 1878)

Theophilus George Owens, *The worship of St. Wenefride, "The Patroness of Wales" or Holywell and its pilgrims*(Holywell 1882)

Erthygl Wicipedia: [Gwenffrewi](#)

Dolenni Ychwanegol

Wikidata: [Q2575112](#)

Dyddiad cyhoeddi: 1953

Hawlfraint Erthygl: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/>

Mae'r Bywgraffiadur Cymreig yn cael ei ddarparu gan Lyfrgell Genedlaethol Cymru a Chanolfan Uwchefrydiau Cymreig a Cheltaidd Prifysgol Cymru. Mae ar gael am ddim ac nid yw'n derbyn cymorth grant. Byddai cyfraniad ariannol yn ein helpu i gynnal a gwella'r wefan er mwyn i ni fedru parhau i gydnabod Cymry sydd wedi gwneud cyfraniad nodedig i fywyd yng Nghymru a thu hwnt.

Ewch i'n [tudalen codi arian](#) am ragor o wybodaeth.

LLGC
NLW

LLYFRGEL
THE NATION

Nosbarwr
Llyfrgell Cymru
Sponsored by
Welsh Government